

СТЕНОГРАМА

круглого столу на тему:

"Підсумки реалізації Закону України "Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки"

від 30 червня 2016 року

Веде засідання Перший заступник голови Комітету з питань правової політики та правосуддя ЄМЕЦЬ Л.О.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Шановні колеги, шановні гості, запрошені, шановні журналісти, я вітаю вас на круглому столі присвяченому питання підсумки реалізації Закону про засудження комуністичної та націонал-соціалістичного, нацистського, тоталітарних режимів в Україні, та заборону пропаганди їхньої символіки. Власне, завдання круглого столу сьогодні, обговорити процедуру і наслідки виконання даного закону, обговорити висновки Венеційської комісії, обговорити законодавчі ініціативи і визначитися з подальшою стратегією реалізації відповідних завдань. Пропоную з регламентом визначитися протягом години, якщо більше, то я буду просити колегу Наталію Новак підмінити мене бо я через годину вимушений вирушити до славного міста Львова.

_____. *(Не чути)*

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ну, власне кажучи тоді я би всіх просив бути лаконічними, конкретними, всі ми є професіоналами, спеціалістами, якщо є бажання красиво і довго говорити ну, для цього є журналісти, я впевнений, що вони з задоволенням після нашого круглого столу вислухають кожного. Зараз давайте перейдемо до відповідного обговорення. Власне, у нас присутні і представники профільних міністерств, відомств. Мабуть я би почав все-таки з інформації щодо прийнятих рішень про невідповідність

діяльності найменувань або символіки юридичних осіб, політичних партій, їх обласних, міських та інших осередків, щодо вимог передбачених цим законом. Даною інформацією володіє Міністерство юстиції. Я тоді прошу представника Міністерства юстиції надати інформацію. Дякую.

КОХАН Д. Доброго дня, шановні учасники круглого столу. Я представляю інтереси.... Звуть мене Дмитро Кохан, і я начальник управління реєстрації громадських формувань департаменту державної реєстрації, і представляю інтереси Міністерства юстиції. Як всім відомо на реалізацію Закону України про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного і нацистського тоталітарних режимів в Україні, та заборону пропаганди їхньої символіки. А також відповідно до Постанови Кабінету Міністрів про порядок прийняття рішень щодо невідповідності діяльності найменування була створена наказом Міністерства юстиції робоча комісія з питань дотримання Закону про декомунізацію. Створена вона рік назад і фактично проведено 6 засідань комісії, я є її секретарем. До складу комісії входять і представники Міністерства юстиції, і Українського інституту національної пам'яті. От і пан Володимир Михайлович В'ятрович є членом відповідної комісії.

Я коротко розкажу основні завдання відповідної комісії. Об'єктом правової експертизи, об'єкти правової експертизи можна виділити на чотири категорії: це юридичні особи, це громадські об'єднання, політичні партії, а також друковані засоби масової інформації. Загальна кількість, ви всі знаєте, що Міністерством юстиції приймалися відповідні рішення щодо Комуністичної партії і рішеннями окружних адміністративних судів було визнано такими, що не відповідають найменування: "Комуністичної партії оновленої", "Комуністичної партії робітників і селян". Відповідні рішення вступили в законну силу і зроблені відповідні записи в реєстрі про виключення відповідних партій. Щодо самої Комуністичної партії, ви знаєте всі, що зараз вони знаходяться на стадії апеляції і в судовому розгляді,

завтра до речі, буде засідання, і сподіваємося, що воно буде остаточне, і суд прийме об'єктивне рішення. Тобто, в принципі, було прийнято три рішення про невідповідність найменування політичних партій.

На останньому засіданні комісії було прийнято рішення про невідповідність символіки Соціалістичної партії України і на даний час готується позов до суду, і буде передано ці матеріали в суд на розгляд – на розгляд.

Щодо громадських організацій і юридичних осіб, сказав, хочу сказати, що загальна кількість юридичних осіб, яка може підпадати, підкреслюю, може підпадати під норми цього закону, складає 2 тисячі 262 юридичні особи, 1290 громадських об'єднань, 94 друкованих засобів масової інформації. До речі, зараз Міністерством юстиції також готуються позови про припинення, визнання такими свідочтва, ну в серії друкованих засобів масової інформації позови про визнання відповідних свідочств такими, що підлягають анулюванню, у зв'язку з тим, що засновники не привели своє найменування, назву своїх друкованих засобів масової інформації відповідно до Закону України "Про засудження комуністичного режиму". Ну от така наша функція.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Власне, дякую за інформацію.

Ви бачите, що надзвичайно величезна робота було проведена, не закінчена, але ми рухаємося в правильному напрямку, країна має позбутися цього, я би не сказав ганебного минулого, але пам'яток, які присвячені вихваленню цього ганебного минулого. Ми маємо, звичайно, пам'ятати і ніколи не забувати, що ми через це пройшли, але окремі особи або політичні сили, які вважають, що цим можна хвалитися, ну на думку українського законодавця, вони не мають на це права і відповідна більшість парламентарів прийняла належний закон, власне, процедуру виконання заходів пов'язаних з демонтажем пам'ятників та пам'ятних знаків присвячених особам та подіям визначеним законом.

Я думаю, що ми зараз заслухаємо Володимира Михайловича В'ятровича голову Українського інституту національної пам'яті. Але я знаю з засобів масової інформації, що і багато небайдужих громадян теж з задоволенням підключилися до виконання норм закону і пам'ятник чекістам, наприклад, в столиці на вулиці Либідській. Не одразу, не одразу він дався, але все-таки сьогодні ми позбулись і цього пам'ятнику режиму тоталітарному Радянського Союзу.

Дякую.

Прошу, Володимир Михайлович.

В'ЯТРОВИЧ В.М. Доброго дня.

Власне, коли ми говоримо про пам'ятники тоталітарного минулого слід розуміти, що одне з ключових завдань закону, який було прийнято, - дати певні легітимні рамки цим процесам в Україні, які відбувалися, вже починаючи від Євромайдану. Ми всі прекрасно пам'ятаємо ці процеси так званого "ленінопаду", тобто стихійного демонтажу цих пам'ятників, в результаті яких, цього стихійного демонтажу, деякі з пам'яток радянської епохи, які мали певну художню цінність, були втрачені; деякі, які мали матеріальну цінність, теж були втрачені. І відповідно одним із завдань цього закону було врегулювати це питання, для того щоб демонтаж відбувався в цивілізований спосіб, для того щоб ці пам'ятники, які містяться в громадському просторі, були усунуті з громадського простору. Ті з них, які є зразками радянського мистецтва і заслуговують на те, щоб були збережені, можуть бути збережені, але виключно на території якихось музеїв та заповідників.

Насправді кількість пам'яток тоталітарної доби є настільки великою, що навіть важко назвати цифру. А важко назвати цифру ще й тому, що немає в нас, на жаль, в країні якихось єдиних реєстрів. Знаємо, що станом на 1991 рік в Україні було понад 5 тисяч пам'ятників Леніна, відповідно Україна поступалася по кількості пам'ятників Леніна тільки Росії. І якщо взяти

площу Росії і площу України, стає зрозуміло, що Україна була найбільш ленінізованою країною в світі, напевно, на метр квадратний кількість ленінів.

За інформацією, яку ми маємо, на сьогодні інформація є неповною, тому що, на жаль, Український інститут національної пам'яті не має своїх територіальних представництв в областях, відповідно ми працюємо через обласні державні адміністрації, і не регулярно, на жаль, отримуємо інформацію про виконання цього закону. Тим не менше, ці цифри навіть, які я зараз назву, я думаю, дають можливість зрозуміти розмах того, що робиться на виконання Закону про декомунізацію.

Отже, станом на квітень 2016 року демонтовано 1 тисяча 18 пам'ятників тільки Володимиру Іллічу Леніну, 148 монументів іншим радянським діячам. Станом на квітень залишалося ще існувати понад тисячу тільки пам'ятників Леніну. Переконали, що ця цифра є вже набагато меншою, тому що якраз головна хвиля демонтажу пам'ятників розгорнулася в кінці травня цього року. На жаль, ще інформації про результати цієї хвили ми поки що не отримали від обласних державних адміністрацій.

На виконання закону в межах своїх повноважень віце-прем'єр-міністром, міністром культури тоді В'ячеславом Кириленком було підписано спеціальний Наказ про занесення об'єктів культурної спадщини до Державного реєстру нерухомих пам'яток України від 4 квітня. Згідно цього наказу в 13 областях України 794 об'єкти культурної спадщини визнані такими, що не підлягають занесенню до державного реєстру.

Мова йде як раз про пам'ятки комуністичного тоталітарного минулого. Що стосується... і справді, власно відколи включилася державна влада в реалізацію цього закону, ці процеси вже втратили вже якійсь певний стихійний елемент. На жаль, в деяких моментах ми є свідками того, коли органи державної влади, органи місцевого самоврядування усуваються від реалізації цього закону, і це знов-таки провокує стихійні бажання громадян виконати цей закон. От сьогодні ми буквально ми знаємо, що є заява громадської організації, яку очолює пан Микола Коханівський про демонтаж

ними пам'ятника Щорсу. Пам'ятник Щорсу справді відноситься до зразка радянського мистецтва, який мав би бути збережений в музеї. На жаль, поки що нічого не зроблено місцевою владою для того, щоб демонтувати і перевести цей пам'ятник з громадського місця, де він, згідно закону не може бути. Відповідно пам'ятники і під загрозою стихійного демонтажу і нанесенню йому якогось шкоди. Що стосується перейменування об'єктів топоніміки то найскладніше очевидно є з реєстрацією перейменування топоніміки в населених пунктах, тому що знову ж таки не має якоїсь єдиної бази всіх вулиць, всіх населених пунктів по всій Україні.

Інформацію, яку ми маємо на сьогодні, станом на кінець травня 2016 року, лише в обласних центрах України було перейменовано понад 3500 об'єктів топоніміки, мова йде про вулиці, площі, провулки і так далі. І найточніша, очевидно, інформація, яку ми безпосередньо можемо отримувати, з якою ми працюємо якраз з депутатами Верховної Ради стосується перейменування населених пунктів.

Отже, станом на сьогодні, тобто на 30 червня 2016 року, дев'ятьма постановами Верховної Ради України перейменовано рівно тисячу одиниць адміністративно-територіального устрою України. Залишається непереіменованих 13 одиниць адміністративно-територіального устрою, серед них - дві області. Якщо переходимо зразу до проблем чи обговорюємо ще цей блок?

ГОЛОВУЮЧИЙ. Давайте одразу і до проблем, я думаю, якщо в когось є окремі зауваження, які хочуть в цьому блоці, то, власне, під час уже обговорення, їх все-рівно можна буде озвучити.

Дякую.

В'ЯТРОВИЧ В.М. Проблему, я вже частково зачепив – це відсутність єдиної бази, або реєстру об'єктів топоніміки, тобто те, що би мало бути перейменовано і не існує такої єдиної бази. Відсутність єдиної бази, або

реєстру пам'ятників і є лише Державний реєстр нерухомих пам'яток України, але в ньому є лише не всі пам'ятки, які містяться на території України і тим паче, підпадають під дію закону. Відсутність зведеної інформації по списках і переліках пам'яток історії та культури сформованих за радянських часів, відсутність зведеної інформації про пам'ятки, які не є пам'ятками культурної спадщини, тобто, ми працюємо часто з матеріалом якого не знаємо і щойно тепер починаємо якось накопичувати цю інформацію, як нам би потрібна була для реалізації цього закону.

Так само негативну роль відіграла відсутність єдиної бази нормативних актів радянських органів про перейменування об'єктів топоніміки та обґрунтування їх перейменування. І відповідно, часом назви, які зовні виглядають абсолютно невинними і такими, що нібито не підлягають під декомунізацію, насправді, якщо глибше розглянути їхню історію – є тими, що підлягають під декомунізацію. Сумнозвісний, на жаль, населений пункт на Львівщині Андріївка, нібито абсолютно невинна назва. А насправді, пов'язана з діяльністю такого собі Андрєєва, який встановлював радянську владу на території Західної України, займався колективізацією і так далі, і однозначно, підлягає під перейменування. Але для того, щоб це зрозуміти, на жаль, не було якоїсь єдиної бази і реєстру, і треба кожен, історію кожного населеного пункту фактично піднімати для того, щоб подивитися архівні документи і подивитися чому і в честь кого перейменовано той, чи інший населений пункт.

Очевидно, що загальною проблемою, яка відобразилася на реалізації цього закону була і загальна відсутність, часом, поваги до законів України, і зокрема цього закону, і розуміння необхідності його виконання. На жаль, ми часто стикалися навіть з цим, з представниками органів місцевого самоврядування, які вважали, що даний конкретний закон не обов'язково повинен перейменовуватися і які вважали, що цей закон оmine той, чи інший населений пункт. І в результаті, це призвело до того, що часто небажання і нерозуміння представників місцевої влади виконувати цей закон

- призвело до втрати можливості місцевої громади взяти участь в обговоренні нових назв. Класичний приклад, який хочеться навести.

Це, очевидно, теперішнє місто Горішні Плавні, яке було перейменовано без врахування думки місцевої громади. Попри те, що ми дуже довго працювали з місцевою радою, неодноразово писали їм листи, неодноразово я особисто зустрічався з міським головою і пояснювали необхідність проведення громадських слухань, за результатами яких мала би бути запропонована нова назва для цього міста, в результаті ми отримали офіційного листа з роз'ясненням, що Комсомольськ тепер треба розуміти, як "колектив молодих, обдарованих, соціально активних козаків" і іншого роду, вибачте, бздурі, які абсолютно не можна вважати серйозним підходом до реалізації закону.

В результаті нами було запропоновано на виконання закону як Українським інститутом національної пам'яті, рекомендовано назву Горішні Плавні як назву, яка пов'язана з історичною топонімікою цього краю. І ця, власне, назва була прийнята парламентом і відповідно на сьогодні є чинною.

Іншим проблемним моментом з топоніміки часто є знову-таки бажання маніпулювати виконанням закону, коли перейменування намагалися замінити перетлумаченням назви. Тут класичним прикладом є спроба перейменувати Дніпропетровськ в Дніпропетровськ, а Іллічівськ – в Іллічівськ. Знову-таки, серйозні політики, народні депутати реєстрували законопроекти, де доводили, що Дніпропетровськ тепер буде називатися Дніпропетровськом в честь Святого Апостола Петра, а Іллічівськ – в честь Святого Іллі. Але в одному і в другому випадку, очевидно, що нам вдалося все-таки відстояти, що мова йде все-таки про перейменування, тобто нову назву, а не перетлумачення старої назви.

Відповідно, очевидно, що бракувало ще досить, так як мова йде про виконання закону в досить стислі терміни, так як мова йде про реалізацію цього закону якраз в специфічній досить політичній ситуації, мова йде про те, що перші місяці реалізації цього закону, особливо в тих місцевостях, де

мало відбуватися перейменування - півдня та сходу України, - до місцевих виборів минулого року більшість, монопольну більшість в органах місцевого самоврядування мали представники колишньої Комуністичної партії і Партії регіонів, часто ними повністю блокувалися будь-які громадські ініціативи, будь-які громадські обговорення, які мали би дати результат. Щойно після листопада минулого року цей процес активізувався і справді запусився в повній мірі. В результаті цих перейменувань понад дві третіх назв населених пунктів, які перейменовані, це назви при перейменуванні яких ми врахували пропозиції органів місцевого самоврядування. Третина цих назв - це ті назви, де абсолютно або не було жодної реакції з боку органу місцевого самоврядування на наші пропозиції подати нову назву, або зразок Комсомольська, коли нам пропонували Комсомольськ перейменувати так само в Комсомольськ. Підсумовуючи я вважаю, що в принципі надзвичайно важливо... цей процес реалізація закону з декомунізацією запустили звичайно важливі, цікаві суспільні дискусії аж до рівня сіл і вулиць щодо українського минулого, що важливого було в українському минулому, що такого, що варто пам'ятати, і яким чином пам'ятати. І я думаю, що в принципі переосмислення українського минулого зараз є надзвичайно важливим, незважаючи на те, що так чи інакше історія є на жаль одним з однією з арен інформаційної війни, яку проводить зараз, війни яку веде зараз проти України Російська федерація. Наразі все.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую. Володимир Михайлович, скажіть будь ласка, той законопроект, який зареєстрований з авторства пані Гопко, Андрія Парубія, Оксани Юринець. Як ви вважаєте в тому вигляді, який він є чи варто до нього вносити ще якісь поправки чи можемо приймати в цьому варіанті?

В'ЯТРОВИЧ В.М. Дякую.

Мова йде про законопроект щодо внесення змін до Закону про засудження комуністичного, націонал соціалістичного режиму. Ці зміни нами напрацьовані і нами як експертами Українського інституту національної пам'яті, і Мін'юстом, і експертами з боку громадськості. Нами напрацьовані на виконання тих зауважень, яких ми отримали від Венеційської комісії. Протягом зими, весни цього року ми досить інтенсивно над цим попрацювали. І я думаю, що той варіант законопроекту, який зараз зареєстрований є абсолютно адекватний і може бути позитивно сприйнятий і більшістю народних депутатів України, і переконаний, що задовольнить Венеційську комісію. Через те користуючись нагодою пане Леоніде, хотів би попросити вас якомога швидше, щоб ми могли поставити на обговорення тут на комітеті, для того, щоб ми краще виконали, взяли на себе зобов'язання щодо внесення поправок до цього закону. Якщо цікаво, які саме ключові поправки були внесені до цього закону, можливо, я би попросив свою заступницю Шпак Аліну Володимирівну, яка якраз працювала над цими поправками.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Трошки пізніше, ми зараз обговоримо.

Я впевнений, що і наша фракція, і інші будуть звертатися до Голови українського парламенту з проханням терміново цей законопроект включити до порядку денного, оскільки Венеціанська комісія, це орган, до якого ми ставимося з надзвичайною повагою, і Венеціанська комісія в своєму висновку визнала право забороняти чи навіть криміналізувати використання певної символіки, тощо, тобто визнала, що даний закон абсолютно відповідає по суті європейським стандартам, але потребує певного доопрацювання в частині технічних моментів, наприклад, там окремих понять тощо.

Тому, так, це пріоритетне завдання для українського парламенту, тим паче, що знову ж таки ми маємо цей шлях пройти і той же пам'ятник Щорсу, впевнений, що він має знаходитись в музеї для того, щоб усі пам'ятали, в тому числі і українці, хто такий Щорс, що він зробив для України, чим він

був для України, і для цього потрібна супровідна робота наших істориків, не радянських, а наших українських. Але знаходження його в якості постаменту, яким надається для огляду і мешканцям столиці, і нашим гостям, як інструмент демонстрації того, що ми пишаємося, то навряд чи, навряд чи і це теж ґрунтується і на висновках істориків, і на висновках українського парламенту оформлених законами.

Тому впевнений, що ми в тому числі маємо ініціювати дуже серйозну розмову з органами місцевого самоврядування, які відмовляються виконувати українське законодавство. Київська міська влада, вона нічим не відрізняється від влади того ж Комсомольська і впевнений, що майбутні покоління уже перейменованого Комсомольська у Горішні Плавні, прекрасне місто, з вдячністю будуть згадувати цей момент, бо хто такі комсомольці, вони точно вже не пам'ятатимуть, слава Богу. Тому КМДА і Київська міська рада не мають права ігнорувати закон. І про це їм потрібно нагадувати. Впевнений, що толерантно зараз отак публічно, а пізніше, можливо, і за допомогою правоохоронних органів. Бо закон є обов'язковий для всіх і має бути виконаний.

В'ЯТРОВИЧ В.М. Я хотів трохи додати, що не так все погано насправді в Києві. Київ фактично завершив перейменування вулиць, залишилося буквально близько 10-ти, де ще триває громадське обговорення. І фактично дуже швидко почав наздоганяти інші міста в демонтажу пам'ятників. Що стосується конкретно кількох пам'ятників, які залишилися, цей процес, наскільки нам пояснювали, затягнувся, між іншим, іншим процесом: створення музею тоталітаризму, який намагаються створити в Києві, куди, власне, мали би внести фігури. Ми сподіваємося, що це так, сподіваємося, що це буде вирішено насправді найближчим часом.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ну, впевнений, що це не пов'язані між собою процеси: створення музею і виконання закону. Тому, я думаю, пан Щорс, а

точніше його пам'ятник, може і десь в архівах якийсь час постояти, а потім обов'язково в музеї тоталітаризму для нього знайдеться відповідне місце. Дякую.

Шановні колеги, хто хоче взяти участь в обговоренні? До мене надійшла листівочка від Олександра Барабаша - віце-президента Асоціації народних депутатів України. Він би хотів висловитись в нашому обговоренні. З повагою ставимося до всіх присутніх народних депутатів. У мене просто є письмовий запис. Наступні: пан Добродомов, Наталія Новак. Далі прошу...

БАРАБАШ О.Л. Шановні друзі! Барабаш Олександр, віце-президент Асоціації народних депутатів України, народний депутат України першого скликання.

Я тут представляю спільноту батьків-засновників нашої держави, які в 1990 році прийняли Декларацію, проголосили Акт проголошення незалежності України і прийняли ще низку доленосних актів становлення нашої держави.

Ми в цілому вітаємо прийняття цього закону, а також Закону про вшанування пам'яті борців за незалежність України, але нас надзвичайно, надзвичайно, я підкреслюю це десять разів, надзвичайно хвилює і обурює два положення в цих законах. В Законі про декомунізацію – це питання періодизації комуністичного режиму, тому що воно, на наше переконання, і ця робота тривала у нас цілий рік, обговорювалося на загальних зборах асоціації. Абсолютно однозначно і одностайно і це нас глибоко обурює. І ми хочемо бути почутими тому що й досі всі наші звернення до Президента України, до Голови Верховної Ради, до керівників фракцій і профільних комітетів – залишилися не почутими.

Що ми маємо на увазі? На наш погляд формулювання, яке міститься в законі – принципово спотворює історію здобуття незалежності України. Почитайте як написаний Закон: Стаття 2. "Комуністичний тоталітарний

режим в Україні з 1917-го до 1991-го року визнається злочинним і він полягає в політиці державного терору". Тобто, 1990-й, 1989-й, 1991-й роки – це політика державного терору: індивідуальних і масових вбивств, страт, заслань, депортацій переслідувань за політичними, релігійними мотивами, психіатричне лікування і так далі, і так далі, які принижують і здійснюють інші факти фізичного терору. Підкреслюю, в тому числі і 1989-й, 1990-й і 1991-й роки.

Я дуже сумніваюся, що ці події були і раніше. Але те, що у 1989-му, 1990-му і 1991-му роках цього не було – це колосальна образа взагалі тих процесів, які відбувалися в нашій країні. На мій погляд і на тих хто були, а я бачу тут аудиторія молода, але дуже багато є людей, які жили тоді, ходили на референдум, на вибори в 1989-му, 1990-му і в 1991-му році, і були свідками, і учасниками цих подій - вони абсолютно заперечують, бо це був період величезного підйому демократії, свободи слова, свободи виборів і таке інше.

Тобто, наших два аргументи: в ці часи не було жодного, я підкреслюю, жодного акту, які підпадають під визначення "злочинного державного терору". Державного терору тому що різниця між просто комуністичним тоталітарним режимом і злочинним - це саме політика державного терору. І ні одного факту ніхто не зможе привести державного терору в цей період. З іншого боку, маса фактів політичних рішень і дій, які абсолютно не сумісні з політикою державного терору: це і свободні вибори, це і прийняття таких документів як декларація, Акт про проголошення незалежності.

Ви тепер уявіть собі, яка виглядає концепція по цим законам: в Україні бушує державний терор – комуністичний державний терор. І раптом, звідкись взялась незалежність. Бо по закону про вшанування пам'ять борців за Незалежність, немає борців, яких би не здобули Незалежність. Всі ті борці, які перераховані 18 пунктів, вони всі боролися в 90-у році і незалежності не здобули. А ті хто здобули незалежність Верховна Рада українська РСР 12-го скликання, вони поіменовані і як вважає інститут історичної пам'яті,

неприпустимо визнавати Верховну Раду Української РСР учасниками боротьби за Незалежність України. Тобто, ви розумієте цю концепцію придумала ні "LifeNews", "Russia Today", ні Кісельов придумали, це придумали Верховна Рада. Що в 90-му і 91-му році в посеред комуністичного тоталітарного режиму, раптом звалилася Незалежність, яку ніхто не завойовував. Як написала Соня Кошкіна в своїй книжці, що в 91-му році Незалежність нам дісталася на шару, як бонус, ми за неї не боролися. Ну, вона не боролася, їй було 6 років, але це не означає, що не боролися всі інші. Саме політичними методами, коли Верховна Рада України прийняла сотні, я підкреслюю сотні рішень, з підготовки до Незалежності, проголошення Незалежності і її так би мовити становлення. Я не стану за економію часу повторювати ці речі.

А тепер давайте задамо питання. А хто здійснював цю політику державного терору, вбивств, катувань, заслань і всього іншого? І іншої відповіді, ніж Верховна Рада Української РСР 12 скликання, ви не знайдете. Бо відповідності до Конституції декларація, яка діяла на той час, вона тільки Верховна Рада Української РСР діяла від всього українського народу. І Верховна Рада Української РСР призначала всіх посадових осіб, індивідуально всіх міністрів, в тому числі і міністра внутрішніх справ, і в тому числі голову КГБ, і в тому числі було написано в Конституції, що прокурор України підзвітний тільки Верховній Раді, тільки Верховній Раді. Тобто, Верховна Рада України, була головним керівником державного терору, вбивств, страт і інших речей. Тобто, головним скажимо терористом був, очевидно Леонід Макарович Кравчук, Фокін. І я звертаюся до вашої особисто пам'яті Леонід Олександрович, тоді і ваш батько член Президії Верховної Ради України Олександр Іванович Ємець, добрий нам знайомий і любимий наш депутат. Він теж був членом керівного органу, яка здійснювала державний терор в Україні. Ну це ж абсолютна ахінея, і її треба виправити, і вона є абсолютно нетерпима, враховуючи, що через два місяці ми будемо визначати ювілей незалежності. До цього часу вся переписка, яка у нас

велась, вона була, так би мовити, між нами з інститутами, скажімо, з комітетами Верховної Ради, а сьогодні, коли залишається два місяці до цього, це ситуація надзвичайна, ви ж розумієте. Ми, коли нам дадуть слово, ми не будемо мовчати, над нами буде сміятися весь світ, що ви, виявляється, мали не в науковій статті, ні в монографії деяких достойників, а в Законі України, які цим же законом забороняються заперечувати.

І тому, мені здається, що це ситуація абсолютно надзвичайна. І якщо у когось є аргументи, але я таких аргументів не почув. Вчені, які відповіли комітету на запит пана Князевича, скажімо, Інститут історії Академії наук написали, що взагалі періодизація, робити періодизацію історичних процесів в законі, це взагалі нісенітниця, це взагалі світове історичне товариство визнало, що нормою, це взагалі не питання юрисдикції. Інший представник Інституту держави і права написав, що скоріше всього треба відрізнати просто комуністичний режим, тоталітарний і авторитарний, і тоталітарний режим, от який означався державним тероризмом, скоріше всього правильно було би означати 29-им – 53-ім роком з послаблення в 41-му – 45-му, ну ніяк не 90-й, не 91-й рік. Ну ви ж розумієте, це повна, так би мовити, ахінея.

Тому і я мене надзвичайно, я свідомо в цій аудиторії скажу ці слова, мене надзвичайно вразила позиція декана історичного факультету київського університету, який на 16 сторінках проігнорував наші аргументи, що от аргумент – який хоч один факт державного тероризму був в 90-му, 89-му роках? І заперечують ті речі, які не сумісні з цим. Зате на 16 сторінках розказує що думав Бакланов, що говорив Горбачов.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Олександр Леонідович, я перепрошую, я вас трошки...

БАРАБАШ О.Л. Значить я ще раз звертаюся до вас з проханням. Ми, це наш законопроект, ми внесли, запропонували, ми не суб'єкт законодавчої ініціативи, ми просимо, можливо, багато депутатів просто-на-просто не

дочитали, що там є, але прийде час і всі дочитають. І потрібно: або взагалі зняти питання періодизації чіткими законами, щоб це не було нормою закону, або змінити її на ті часові рамки, які в принципі відповідають історичним реаліям.

І користуючись нагодою, я хотів би вам, Леонід Олександрович і в вашій особі, комітету подарувати книжки, які підготувала наша асоціація – це справжня історія. І це опора на документи, бо всі оці думки деякі вчених, це тільки так, знаєте, цитування один одного. Ні однієї зсилки, ні одного посилання, ні на один документ 1990-1991 років, ігнорування тих документів, що є: на документи, на спогади, поіменні голосування, закони, фотографії і так далі, і так далі. І в тому числі, там є і фотографії вашого батька.

І я думаю, що скажемо викладення цієї історії, самими учасниками цього процесу, допоможе правильно оцінити той історичний період який, я підкреслюю, був історичним періодом максимального розквіту державотворчих сил. І навести все ж таки цю справедливість у законі.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Олександр Леонідовичу!

Єдине, я не люблю цього робити, але, мабуть, все-таки буду встановлювати певний регламент, оскільки я бачу багато бажаючих виступити. І ми вимушені все-таки будемо втиснути в той час, який у нас залишився.

Володимире Михайлович, я вас попрошу, дуже коротко.

І єдине від себе скажу, що у нас в сім'ї часті 1991 року, в становленні незалежності – ніколи не звучало "Українська Радянська Республіка", або "Парламент Української Радянської Республіки". І це був український парламент, а точніше українські парламентарі, які були обрані то тодішньої інституції Радянського Союзу для того якраз, щоби знищити Радянський Союз і ці інституції. Це я кажу просто нашу позицію в сім'ї: парламент

радянської республіки – ніколи не був у нас суб'єктом, який варто було б згадувати в позитивному сенсі. Окремі парламентарі, яких багато було і більше ніж достатньо для того, щоб прийняти рішення. Але все-таки нагадаю, що ті комуністи, які були представлені – вони були більшістю того складу. І лише політична ситуація і напор окремих тих парламентарів, про яких згадувалося, і багатьох інших, і пана Чорновола, і того ж пана Кравчука, дозволило переламати ситуацію, як це у нас відбулося з Законом про люстрацію. Я вам кажу, що Партія регіонів, яка була більшість, вона жодним чином не є прихильником люстрації, жодним, хоча і голосувала за це. Просто ми їх до цього політично примусили.

Я не історик, для того щоб тут аргументовано займати історичну позицію. Я кажу, як це воно звучало в нашій сім'ї. Дякую.

В'ЯТРОВИЧ В.М. На жаль, тут у нас не історична дискусія. Я би з радістю подискутував довкола історії, довкола того, чи можна вважати, що тоталітаризм помер зі Сталіним у 1953 році, коли в 1954 році ще в Норильську і Кінгірі танками давили повстанців. Міг би навести аргументи про те, що останній український політв'язень вийшов на волю в листопаді 1990 року. Міг би згадати Вільнюс, січень 1991 року, де танками придушували свободу. Це теж радянський тоталітарний режим. Але в нас не історична дискусія, а все-таки довкола закону.

Так от, я би просив не спотворювати змісту закону. Закон містить вичерпний список тих органів комуністично-тоталітарного режиму, які вважаються інструментами терору. Жодного запису про те, що таким є Верховна Рада Української Радянської Соціалістичної Республіки в цьому законі немає. Це перше.

Друге. Я розумію ваше бажання, щоб в інший закон були внесені зміни: в Закон про правовий статус учасників боротьби за незалежність. Пропозиція, яка звучала від вас, полягала в тому, щоб усіх народних депутатів цього скликання, яке голосувало 24 серпня 1991 року, автоматично

всім надати статус учасників боротьби за незалежність. Я вважаю як історик і як громадянин це абсолютно неприпустимим: прирівнювати до тих людей, які 24 серпня 1991 року (серед них 239 комуністів) в силу політичної кон'юнктури просто проголосували кнопку "за", прирівнювати їх до тих, які справді загинули за незалежність України в ХХ столітті. Ми можемо говорити, справді, про поширення такого правового статусу на тих людей, як В'ячеслав Чорновіл, як учасники так званої Народної Ради – групи, яка справді боролася за незалежність України навіть в цьому, радянському парламенті. Але в жодному випадку не можемо говорити, що весь останній парламент радянської України був інструментом здобуття незалежності України. Це буде абсолютно некоректно з історичної точки зору і з політичної точки зору.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Згідно запису, Дмитро Євгенович Добродомов, будь ласка.

ДОБРОДОМОВ Д.Є. Дякую, в мене буде просто дуже коротко до Володимира Михайловича питання. Ви в цій промові розповіли про те, що є проблема з єдиною базою переліку. І скажіть будь ласка, як її можна вирішити, і чим ми можемо допомогти в даному випадку. Бо дійсно, без такого переліку це гальмується справа. Що саме треба зробити для того, щоб цю базу створити?

В'ЯТРОВИЧ В.М. Мова йде про різні бази. Йде про базу топоніміки, тобто в назвах вулиць, населених пунктів і так далі, і в даному, це я думаю мало би бути робитися через обласні державні адміністрації і відповідно їхні органи. А також мова йде про пам'ятки, які містяться на території населених пунктів. І тут ми мали би очевидно включити активніше Міністерство культури і, відповідно, управління культури на місцевому рівні. Ну, робота

насправді, така вже проводиться, вона проводиться лише частково відповідно це ще трошки забере багато часу я думаю.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую. Далі у нас Наталія Новак. Прошу.

НОВАК Н. Шановні присутні! Безумовно, цей закон дуже важливий, на шляху дійсно встановлення реальної Незалежності України. Зміни світогляду українського народу. Але мова йде не тільки про перейменування, про знесення пам'ятників, коли Венеційська комісія брала цей закон на відповідність європейському законодавству, перш за все воно стосувалося верховенства права. І вони зробили ряд зауважень, які їм здавалося дуже важливі, тому що це може бути пов'язано саме з порушенням прав людини. Власне, вони вважали, чи можна наприклад, засуджувати режим, а не окремих діячів режиму. Також були зауваження стосовно участі деяких українських підрозділів у Другій світовій війні. Стосувалися також занадто сурових скажімо заходів покарання за порушення цього закону. Треба віддати належне Венеційській комісії, що вони уважно вивчали цей закон, вони приїздили сюди, до того як відбулося засідання де вони дали свої висновки, надали. І приїжджали вже після того, з метою з'ясування, чи немає порушення прав людини в Україні в зв'язку з реалізацією цього закону.

І я би віддала належне Міністерству юстиції, яке дуже багато зробило, щоб зняти ті зауваження, про які я вам щойно говорила. Але Венеціанська комісія, як я вважаю, єдиний недолік, вона готова була прийняти остаточний висновок на тому засіданні, де вони дали оці проміжні висновки. І це дало... Але наша комісія наголосила на тому, зокрема, Міністерство юстиції, що давайте висновок буде проміжний, тому що остаточний висновок ми хотіли мати взагалі, мабуть, ідеальним, так. І у зв'язку з тим деякі засоби масової інформації, які, скажімо, наші опоненти, не дружні до цього закону, змогли сказати, що Венеціанська комісія не підтримала закон про, зазначений Закон про декомунізацію і надала ряд висновків, хоча в цілому треба було все ж

таки відпрацювати органам влади, щоб сказати, що вона підтримала, зняла більшість зауважень до цього закону, але надала деякі пропозиції, які нам треба врахувати, при чому вони не є дуже значними.

Тому от це важливо те, що вони вивчають саме ідеологічну сторону, сторону правову, на скільки вона порушує права людини. І на останній зустрічі з представниками Венеціанської комісії ми сказали, що немає прав порушення людини. Чому? Тому що врешті-решт у нас ніхто досі фактично не притягнутий до відповідальності за порушення цього закону, що намагаються все ж таки мирним шляхом вирішувати ті проблеми, які постають в нашій державі, у нас немає переслідування ідеологічного характеру сьогодні в Україні, у нас діють громадські об'єднання, політичні партії. Тобто ніяких, скажімо, таких випадків, які б призвели до кримінальної відповідальності, адміністративної значної відповідальності, в нас немає. І тому вони залишились задоволеними тим, як виконується цей закон.

Що стосується перейменувань. Безумовно це дуже важливо, процес пішов, більшість людей його підтримали. І мені здається, ми будемо і далі рухатися в цьому плані, але деякі моменти є такі, що все ж таки цей закон, він повинен більше об'єднувати українських людей, чим роз'єднувати. І коли трапляються випадки на зразок пам'ятника Щорсу, або коли люди категорично, скажемо, виступають проти якоїсь назви. Я думаю, що ми повинні намагатися все ж таки шляхом переконання підбору, скажемо прийнятної назви, мати людей нашими союзниками, ніж коли люди будуть налаштовані проти цього закону.

І, зокрема, от приводився приклад Дніпропетровська і Іллічівська, але наприклад, зверталися також щоб залишити стару назву, наприклад Красний Луч. Я думаю, що коли щось є з словом "красний", то не завжди воно пов'язано з комуністичним режимом і воно могло вживатися з точки зору "красивий". Бо наприклад, є у нас в Києві, чи Красний Хутір він завжди був, але хтось його назвав чомусь Червоний хутір. Тому я вважаю, що коли назва

більш-менш прийнятна і назви, скажімо, однозначні, то їх треба, звичайно, перейменувати.

Коли є певні дискусії з приводу певних пам'яток, я думаю, що не обов'язково одразу "рубати сокирою", а треба все ж таки мати громадську дискусію і таким чином, ми можемо мати значно більше досягнень на шляху реалізації цього закону. А так, в цілому, я вважаю, що над законом значно попрацювали, врахували висновки, попрацювали з Венеційською комісією і ми, дійсно, йдемо на шляху, що коли цей закон буде, я сподіваюсь, без зауважень підтриманий Венеційською комісією.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Власне, якби ті захисники старих назв з такою ж наполегливістю вимагали прийняття нового Закону про референдуми як всеукраїнський так і місцеві, то їм було б набагато легше. Але, на жаль, сьогодні норма Конституції про місцевий референдум не виконується, закону відповідного не існує. І тому що є, то є: парламент буде самостійно визначати, виходячи...

_____. Я поясню, чому. В зв'язку з сепаратизмом, а не тому, що місцеві громади не хочуть цього закону. Ви ж розумієте?

ГОЛОВУЮЧИЙ. В зв'язку з позицією народних депутатів, бо вони ще далеко до сепаратизму відмовлялись той закон приймати.

_____. А не в зв'язку з позицією місцевих громад, бо вони хочуть цього закону.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Власне, по запису, у нас від Міністерства інформаційної політики – Джапарова Еміне.

ДЖАПАРОВА Е. Дякую, пане Леоніде.

Мене звуть Еміне Джапаропа.

І я тут не тільки в якості першого заступника міністра інформаційної політики, але й як представник кримськотатарського народу, і тому дозволю собі звизити свій виступ до питання Криму. На щастя, закон торкнувся і Криму частково, хоча і не відмінно так як ми вважаємо. І я зараз поясню, чому.

Відомо, що в травні цього року постановою Верховної Ради було прийнято про перейменування окремих населених пунктів та районів Автономної Республіки Крим та міста Севастополя. Тобто, відповідно до цієї постанови, ми мали 75 історичних топонімів, назв, які були притаманні кримськотатарському Криму ще за часів Кримського ханства. Відповідно до цієї постанови відбуватиметься перейменування зокрема: 5 районів Криму, одного міста і 69-ти сіл та селищ. Єдиним, скажімо, таким виключенням по топонімах було місто Красноперекопськ – це такий собі компроміс між експертами і Меджлісом кримськотатарського народу, зокрема, по назві міста Красноперекопськ. Це нова назва, яку ми запропонували – Яні Капу, яка перекладається як "Нові Ворота" і історично такої назви у цій місцевості не було.

Право на повернення історичних назв населених пунктів Криму, які були перейменовані за радянських часів, після депортації кримських татар з їхньої історичної батьківщини - гарантовано частиною п'ятою Закону України "Про відновлення прав осіб депортованих за національною ознакою". І, дійсно, я знаю, що і Український інститут національної пам'яті разом з Меджлісом так само планує проводити ще окремі постанови за якими більше тисячі історичних топонімів буде повертатися.

Єдине, мені хочеться зараз акцентувати все ж таки увагу і громадськості, і колег на тому, що оця постанова, вона по суті нівелюється однією такою невеличкою, але дуже важливою деталлю – тим, що ці назви, згідно цієї постанови, мають змінитися вже після де окупації. Так? Тобто, ми

розуміємо, що Російська Федерація, на сьогодні, вона вичавлює Україну з Криму. І наша можливість залишати Україну в Криму – це підтримка саме кримськотатарського і частини кримськотатарської історії в Криму. І взагалі інтегрувати кримськотатарську історію в контекст український, в першу чергу. Бо, наприклад, не секрет, що після депортації в 44-му році до 48-го року 80 відсотків історичних назв було замінено на радянські. І ми кажемо, що якщо сьогодні ми дійсно хочемо ефективно реалізовувати цей закон, то така постанова, вона має вже реалізовуватися вже сьогодні, а не чекати деокупації і повернення Криму, адже Росія веде і продовжує вести кампанію із забуття кримськотатарського Криму і українського Криму.

Ну і якщо трошки про те, що ми зробили як Міністерство інформаційної політики, нами було реалізовано два проекти інформаційних. "Крим. Декомунізовані" разом з однією з радіостанцій українських, да. Це протягом травня кожного тижня ми виводили ролики, які розповідали про історичні назви кримськотатарських міст та сіл. Слухачі дізналися про такі села, як Улакли, Орталан, Катирша-Сарай, Шейх-кой та Кокоз. Тобто ми заповнюємо той геп і запит українського суспільства на те, аби дізнатися про кримськотатарський Крим, про який, власне, до Революції гідності Україна не мала великого інтересу.

І ще один проект. Це представили ми разом з Вахтангом Кіпіані, це його в принципі особиста, да, ініціатива була, мапу, яка називається "Топонімія Криму". На карті відображено топоніміку в її сталому часі, тобто яка вона виглядала в ХХ сторіччі, і назви міст на карті, це історичні, також на ній можна побачити і герб та гімн кримськотатарського народу, що символізують єднання.

Ну і, звичайно, ми як міністерство і як кримськотатарський народ, ми абсолютно вітаємо такі зміни в українському суспільстві, вважаємо, що вони є запорукою і тестом на зрілість нашого суспільства. І віримо в те, що це, що такі кроки будуть продовжуватися і поглиблюватися.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Згідно запису, від Центральної виборчої комісії Олександр Стельмах.
Прошу.

СТЕЛЬМАХ О.В. Дякую.

Реалізація заходів на виконання норм цього закону, безумовно, не могла не відобразитись на базі даних Державного реєстру виборців, тому що виборча адреса, це основний елемент Державного реєстру виборців.

Я спочатку наведу декілька статистичних цифр. Всього було перейменовано 946 населених пунктів і в свою чергу це привело до змін у більш ніж два з половиною мільйони виборчих адрес і два з половиною мільйона місць народження.

Як ви знаєте в державному реєстрі виборців місце народження повинно бути до сучасного адмінтерустрою України. Тому це такі цифри, щодо перейменування населених пунктів. Якщо казати про назви ... топонімів вулиць, проспектів, бульварів тощо. Всього було перейменовано по країні майже 41 тисяча таких регіонів. І це стосується майже 6 мільйонів наших виборців. Крім того, все це стосувалося і описів меж виборчих діляниць, більше... майже 14 тисяч виборчих діляниць описів меж, теж були змінені, і це складає 42 відсотки від всіх виборчих діляниць, які утворені на постійній основі.

Тепер я хотів би звернути увагу на деякі проблемні моменти, які виникли під час реалізації цього закону. Перейменовуючи населений пункти чомусь якось так вийшло, що забули назви органів місцевого самоврядування. У нас зараз є такі випадки, що скажімо є мирне так, Кіровська сільська рада вона називається. Бережани, але рада називається Комунарівська сільська рада. І таких випадків є сотні, і навіть якщо подивитися в реєстр юридичних осіб, яке веде Міністерство юстиції, вони зараз викладають його у відкритому доступі, у форматі відкритих даних.

Якщо подивитися і проаналізувати його, там всі ці данні є застарілими і не є актуальними. Це теж на це треба звернути увагу.

Також виникла така ще проблема, з тим що при перейменуванні, ті назви, які вже стають нові, так склалося, що населені пункти з такими назвами вже є, в цьому регіоні, навіть не в регіоні, а в районі. І таким чином, ми маємо 30 випадків, коли в одному районі ми маємо два населених пункти з однаковою назвою. Це напряду суперечить, ну, чинний цей старий указ 81-го року, але він діє так, і це просто.... Безумовно, така ситуація була і раніше, але зараз вона збільшилася.

_____ . Ми на цьому оголошували, зверталися до органів місцевого самоврядування попереджали їх про цю проблему, тим не менше вони наполягали далі на цих.... принципово так самих назвах.

СТЕЛЬМАХ О.В. Да, наполягали, але суперечить чинному законодавству, тому треба щось робити, можливо якусь ще цифру туди добавляти. Не знаю. У нас є випадок в Бахмуцькому районі у нас 3 Миколаївки.

Ну і вже піднімалося питання, про те що немає єдиної бази даних всіх об'єктів, і мова йде не тільки про вулиці, проспекти, бульвари, а й навіть про адмінтерустрій України. Ми знаємо, що Міністерство юстиції веде адмінтерустрій, Верховна Рада веде адмінтерустрій і Центральна виборча комісія веде самий актуальний адмінтерустрій і актуальний реєстр адресний. Але треба щось з цим робити. Скоріш за все це повинен бути мінрегіонбуд, займатися цією проблемою. Треба скоріш за все прийняти, насамперед Закон про адмінтерустрій, тому що у нас не має такого закону, і потім все потихеньку стане на свої місця. А ще хотів сказати, щодо ситуації... Наприклад, яка кількість вулиць проспектів бульварів, які містить словосполучення "Ленін" та всього було перейменовано таких 4887.

Але ще 1тисяча 227 – залишилось. Так що, якщо отак ці цифри зрівняти, то можна зрозуміти, де на якому етапі ми зараз знаходимось щодо перейменувань.

Ну і безумовно, є населені пункти, які чомусь не перейменовані: Теплицький район – Ленінка, Нововоронцовський район в Херсонській області – Ленінське, в Херсонській області Генічеський район – Комунарське. І це все населені пункти, які й досі залишаються.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Олександр Васильович. Питання, зрозуміло, актуальні і мають бути врегульовані, бо наявність населених пунктів з однаковими назвами - недопустима.

Власне, у нас іще хто хотів висловитися? Прошу.

ЧАПЛИГА М.В. Михайло Чаплига – Уповноважений з прав людини.

Почну з того, що проект змін до закону і я тут хочу подякувати Володимиру, оскільки і до нас також приходили консультуватися щодо цього проекту змін до закону. Скажу так: висновки, які ми давали попередньо щодо можливих порушень статей 10 і 11 Європейської Конвенції – вони, в принципі, співпали з тими рекомендаціями, які надала Венеційська комісія. І ми вітаємо, що відповідно, я так бачив, 90 відсотків всіх зауважень, які були, вони враховані в цьому проекті закону. Тому я не знаю, ми там теж певні зауваження вже в робочому режимі давали і якщо враховано (таке редакційного характеру), то підтримуємо двома руками, оскільки все-таки більш гуманний буде, скажемо так, закон.

Інша справа в мене просто таке питання і тут кілька разів вже прозвучало, і воно стосується більше назви, і там таких ідеологічних засад. От дивіться: мова і на тому наполягали, в тому числі, і Дуня Міятович, і багато інших, і наполягали на тому, що забороненої ідеології немає, і всі це підкреслюють, тобто комуністична ідеологія не заборонена.

Але, дивіться: в назві іде "комуністичного режиму". Може ж б ішла мова про "радянського тоталітарного режиму", або якось інакше? Тому що виходить так: ідеологія не заборонена, але, розумієте, підспудно фактично іде конотація того, що забороняється саме комуністична ідеологія, яка не є і взагалі ідеологія не забороняється нічим, і ніде. Тобто, фактично і я думаю, що більшість тут погодиться, якщо я викладу ідеологію комуністичну в програмі партії і назву її "червоне сонечко", то в принципі, абсолютно зможу діяти, ну, тобто сповідувати комуністичну ідеологію під назвою "Червоне сонечко". Але виходить, що от в назві самого закону от саме комуністичного тоталітарного режиму. І тут йде вже трішки ідеологічна складова, якої фактично в законі немає. І тут на цьому дуже було багато маніпуляцій. Можливо, це варто врахувати, я не знаю, якось в майбутньому, але, оскільки я не є великим фахівцем в цьому, просто зважую на те, які дискусії в тому числі йшли і у Відні, в ОБСЄ і в інших.

І ще одне питання: стосовно врахування думки громадян, громади місцевої при перейменуванні. До нашого офісу звернулося, в нас є кілька звернень, серед них, ну, таких, що дуже серйозні масою, - це стосовно Дніпропетровська (але там більше по процедурі) і стосовно Кіровограда. От по Кіровограду – це і, дійсно, досить, скажімо так, якщо абстрагуватися від певних законодавчих норм, апелювали і до опитувань, апелювали і до громадської думки і так далі. Наскільки виправдано, скажімо так, ламати через коліно, якщо, дійсно - я не можу перевірити соціологічні дані, бо не є соціологічною службою, - але от просто звертаю увагу на те, що по цих двох містах в нас, ну, такі, досить суттєві звернення надходили? Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Володимир Михайлович, будь ласка, дуже коротко.

В'ЯТРОВИЧ В.М. Щодо комуністичного чи радянського тоталітарного режиму, значною мірою в розробці цих законів ми використовували досвід інших посткомуністичних країн, і саме термінологія "комуністичний

тоталітарний режим" – це те, що присутнє в законодавстві Польщі, Угорщини, країн Балтії. Тому що, насправді, говорити про радянський тоталітарний режим на території поза межами Радянського Союзу не доводиться, тим не менше, ми говоримо про якусь системну, схожу річ, яка мала місце і на території України, і на території Польщі, і інших східноєвропейських держав.

Що стосується Кіровограда, справді, ситуація там дуже непроста. Знову-таки, я думаю, значною мірою через маніпуляції в першу чергу політиків. Справа в тому, що в кінці минулого року на ім'я Українського інституту національної пам'яті і Комітету з питань місцевого самоврядування від імені Кіровоградської міської ради прийшло рішення Кіровоградської міської ради, в якому було означено 7 варіантів нової назви міста Кіровоград. Тобто Кіровоградська міська рада не зупинилася на одному з варіантів, делегувала це право Комітету з питань місцевого самоврядування Верховної Ради України. Власне, з цих семи назв за рекомендацією Українського інституту національної пам'яті спочатку було обрано назву Інгульськ. Після чого почалося доволі активна інформаційна компанія спрямована на дискредитацію цієї назви, бути навіть якісь ролики, біг-борди, пікети і так далі. Зважаючи на це, очевидно, що комітет і український інститут національної пам'яті підтримав це, вирішив піти на зустріч місцевій громаді відмовитися від підтримки назви Інгульськ. Взяв наступну назву з цих 7, які були запропоновані, назва Кропивницький, яка зараз теж активно дискредитується інформаційною компанією. Найбільш популярною і розкрученою назвою, яка підтримується на місцевому рівні, є назва Слесаветград. На жаль, дуже часто апелюють до так званого громадського опитування, яке мало місце в Кіровограді 26 квітня під час місцевих виборів, жовтня перепрошую, 26 жовтня минулого року під місцевих виборів. На жаль як це зафіксовано багатьма засобами масової інформації, полювати до цього опитування не доводиться, незважаючи на те, які масові фальсифікації, порушення були під час цього опитування. Коли люди, буквально

журналісти для експерименту по десятки раз голосували за потрібну їм назву. Відповідно говорити про те, що це опитування власне є таким, що демонструє думку громадськості, на жаль не доводиться.

Крім того, назва Єлесаветград 4 чи 5 разів ставилася на засідання Комітету з питань місцевого самоврядування і кожного разу набирала один голос. Відповідно і абсолютне розуміння, що ця назва незважаючи на специфічну політичну ситуацію в Україні, пов'язано в першу чергу з війною з Російською Федерацією і за полюванням Російської Федерації до імперського минулого Новоросії і інших маркерів, які мали би довести що ці території належали до Російській імперії і повинні належати до Російської Федерації. Я переконаний, що ця назва попри те, що вона не суперечить закону, але згідно закону це рішення приймається парламентом. Парламент не підтримає назву Єлесаветград. Але відповідно, дуже давно і дуже часто вже розмовляємо з представниками місцевої громади з проханням, що готові на будь-який компроміс. Тобто може бути будьяка назва запропонована вами, якщо це не Кіровоград, і якщо це не Єлесаветград, зважаючи на те що Єлесаветград просто не отримає підтримки.

На жаль, знову таки є певні місцеві політики, певні політики національного рівня, які продовжують певні маніпуляції для збереження назви Кіровоград і часто Єлесаветград існує для того, власне, щоб зберегти її назву Кіровоград. Ну яким чином питання це буде вирішено, мені важко зараз сказати, очевидно, це питання буде вирішено в сесійній залі, я сподіваюсь, що ближчим часом.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Власне, з приводу режиму. Режим, він був і комуністичним, і тоталітарним. Що таке радянський режим, це питання...

ОМЕЛЬЧЕНКО М. Микола Омельченко, місто Слов'янськ Донецька область, голова клубу колекціонерів.

Перед тем, как перейти к законопроекту 3218, несколько слов о декоммунизации в Киеве. Как гость города скажу слов в общем понятии.

Примерно 15 мая Президент Украины говорит, що: "Ми рішуче виконаємо Закон про декомунізацію", 21 мая мэр города Киева Кличко говорит, что к 23 мая декоммунизация будет выполнена в городе Киев. Делаем контрольный объезд некоторых точек по городу Киеву, по состоянию 22:00 23 мая, как говорил мэр Киева.

Проспект Победы – ДК "Большевик" крупными буквами по сегодняшний день написано ДК "Большевик". Метро Шулявка – выходим из метро, высокое здание завода бывшего, метровыми буквами написано, сегодня утром, "Більшовик". Едем по улице Жилианская сегодня – написано "Ленінська кузня". Едем по Площади Победы сегодня в Киеве – стела два ордена Ленина красуются по сегодняшний день.

И таких примеров сегодня по Киеву десятки-десятки, это те, которые я сказал, что мы посмотрели по состоянию, как обещал мэр Киева выполнить закон. То есть никто законы не выполняет в Украине.

Это мне, знаете, напоминает такую ситуацию...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Давайте конкретизувати. Не ніхто, а мер Києва.

ОМЕЛЬЧЕНКО М. Мер Києва, я вже двічі сказав, да.

Більше того, скажу про таке.

Здание напротив того помещения, где мы сегодня с вами заседаем. Висит две доски на здании по Институтской через дорогу от вас. Одна доска Мануильскому... Подождіть, зачекайте, я вам розкажу чому їх немає. Двічі я викликав поліцію, писав листи в поліцію, це при спротиву київської влади, це при спро... Зняв я їх при спротиву місцевих мешканців. Але я залишив на сьогодні вам ще одну, яка поруч з ними висить. Це Олександровичу Корнійчуку. Знаєте, чому залишилася? Тому що вони висить рівно... Підлягає, подивіться, да. Висить на сайті у вас. Висить на сайті у вас,

підлягає. І ця доска знаходиться рівно на 3 метри від входу приймальні Президента України для громадян. Оце вам весь показник з виконанням закону в Україні в цілому на прикладі Києва.

Далі: київський метрополітен. На некоторых станциях серп с молотом сняли, в большинстве случаев просто поприкрывали фанерой. То есть закон говорит демонтаж – там прикрыли. Ну, скорее всего, я так понимаю, как Неля Штепа, ждуть прихода кого-то. То есть станция "Театральная" – Ленина прикрыли, вывески по холлу прикрыли. На станции метро "Вокзальная" в одном случае - барельеф Ленина, в другом случае – серп и молот по сегодняшней день красуются. И таких примеров... Ну, за ВДНХ, памятник Щорса – это "совок" коммунизма был, есть и, наверное, останется. И герб на "Родине-матери".

Сегодня здание Министерства юстиции на Городецкого. Если мы зайдем, первое объявление, которое мы увидим, будет написано: "Прием происходит по адресу Артема, 73 (если я не ошибаюсь) сегодня". Вот вам часть фактов того, как у нас выполняется закон. Я говорю, что это мне напоминает, знаете, за два года до захвата Славянска председатель парламентского комитета Давид Жвания мне написал письмо, в котором сказал (за 2 года до захвата города), что вывешивание российских знамен в городе Славянске, которые там Штепа защищала, я два года вел переписку, почему в Славянске начали появляться российские знамена, так вот, Давид Жвания мне написал в письме, что ничего в этом страшного нет, и он никаких не видит таких в этом плохих действий, и законом это не запрещено. Вот так в Украине и все происходит. Что произошло дальше, вы все сами знаете. Я только два года задаю вопрос, почему Давид Жвания не там, где Неля Штепа.

И несколько слов о том законопроекте, который подал народный депутат Олег Мусий. Касается он буквально-таки точечного изменения в Закон о декоммунизации. Если вы помните, Закон о декоммунизации был принят в апреле. Потом через несколько дней вспомнили, что на днях 9 Мая.

Вспомнили о ветеранах, мы уже потом приняли поправку, внося изменения, что действия закона не распространяется на советские награды.

Мы предлагаем уточнить ее и выписать более конкретно, не на сами советские награды, как написано в законе, а на ношение наград награжденными. Почему, потому что по этот принцип сегодня орден Ленина на стеле на площади Победы в Киеве местные власти подводят, под этот принцип попадают ордена на стелах на въездах городов. И еще, мне говорят, что это не ордена, юристы говорят, это не ордена, а их изображения. Ну, это нужно в каждом случае, мне местные власти доказывают. Но я привожу пример, в общественных местах, если я все стены завешаю оригиналами советских наград, тогда это будет с точностью до сегодняшнего закона. Это тоже не попадает.

Поэтому просьба к законодателям, рассмотреть внимательно и принять поправку, что внести изменения уточняющее в закон, что запрет не распространяется на ношение советских наград и знаков периода указанного в законе, для самих награжденных, если у них на это есть документ. Все, спасибо вам большое.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую. Власне кажучи, якщо у вас є суб'єкт законодавчої ініціативи, можете через нього вносити правки, якщо немає то...

ОМЕЛЬЧЕНКО М. ... *(не чути)* вже було. Це законопроект 3218.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Добре. Тоді ми його просто приєднаємо до розгляду порядку денного, вони будуть іти швидше за все разом. Але в будь-якому випадку нагадую, що процедура передбачає два читання і в другому читанні багато тих нюансів, про які було озвучено може бути врегульовано.

Прошу Марія Анатоліївна і на цьому, оскільки я більше не бачу бажаючих виступити, дискусію ми закриємо.

ГРИГОРСЬКА М.А. Григорська Марія, представник Національної ради з питань телебачення радіомовлення в місті Києві. Національна рада є тим органом, який на практиці застосовує вимоги закону, які ми сьогодні обговорюємо. Так протягом 2016 року мною за дорученням національної ради було проведено перевірки ряду телекомпаній, з приводу виявлених ознак порушень вимог закону. Звертаю увагу, що саме ознак, тому що не у всіх випадках дійсно було виявлено порушення. Це телеканал "Інтер" за демонстрацію фільму "Київлянка". Це телеканал "1+1" за серіал, за демонстрацію серіалу "Ладога". Телеканал "НТН" за телепередачу, фільм щодо, там було висвітлення позитивного призову НКВС, "Легенди карного розшуку" називається. І "Гамма-Консалтинг", телеканал пов'язаний з паном Симоненком. Ось ці дві компанії: "НТН" та "Гамма-Консалтинг" понесли відповідальність, їм було оголошено попередження Національної ради, дійсно було виявлено порушення.

Проте я як людина, що на практиці стикається, да, з застосуванням цього закону, можу сказати ті моменти, які є проблемними.

_____. *(Не чути)*

ГРИГОРСЬКА М.А. Ні, ні.

Я, на жаль, не бачила того законопроекту, про який сьогодні йшла мова, але хотілось би бачити там більш детальне виписання термінів таких, як "створення позитивного образу", тому що не зрозуміло яким чином можна показувати, так, героїв...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Марія Анатоліївна, законопроект знаходиться у відкритому доступі, ви можете з ним ознайомитись. Якщо там не буде тих позицій, про які ви говорите, ми до нього...

ГРИГОРСЬКА М.А. Так, то ми подамо свої пропозиції, так.

Це виправдання тоталітарного режиму та ось оці два моменти. Та встановлення радянської влади, це питання у нас поставало під час розгляду фільму "Київлянка".

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Зрозуміло. Дякую.

Отже, шановні колеги, підведемо підсумки.

Ну з приводу каналу "Інтер" я вам просто скажу, що в парламенті є група лобістів каналу "Інтер" і, можливо, це теж є причиною того, чому він постійно уникає відповідальності за ці та інші порушення і не лише в боротьбі, точніше у виконанні Закону про декомунізацію, а і інші пов'язані з сепаратизмом тощо, позиції. Власне кажучи, ні для кого не секрет, що окремі канали у нас пропагують позиції, які періодично озвучуються зі сторони нашого ворога сьогодні – Російської Федерації. І це не лише канали, які прозвучали.

Отже закон виконується, не завжди легко, не завжди просто, не завжди, тому що хтось є супротивником декомунізації, дуже часто тому що хтось хоче використати просто цей процес декомунізації в якості своїх політичних інтересів, можливості звести з кимось рахунки, можливостей використати його медійно для самопіару.

Сьогодні ми не почули жодних заперечень щодо декомунізації як такої. Ми почули про те, що є проблема у виконанні, що є технічні моменти, які потрібно було на виконання висновків Венеційської комісії врегулювати. І вони вже врегульовані в вигляді законопроекту пана Парубія, пана Мусія та інших, які були внесені і впевнений, що у нас є час і під час другого читання всі технічні моменти, які будуть виявлені, в тому числі за результатами обговорення цього круглого столу, привести у відповідність. Тому хочу всіх вас привітати, що здається декомунізація принаймні на цьому етапі вона є неминуча. Рано чи пізно ми всі таблички, навіть в місті Києві, зможемо

привести у відповідність до цього закону. Бо цей закон – це лише втілення того духу українства, який сьогодні реалізується в нашій країні, нарешті. І це один із тих шляхів, яким ми витискаємо з себе те що називається тоталітарним, комуністичним режимом, а насправді все те, що стоїть супротив демократії, свободи волі, гідності кожного окремого громадянина і держави в цілому.

Тому вітаю всіх нас з тим, що ми на правильному шляху, вітаю з тим, що ми провели цей круглий стіл.

Дякую. До зустрічі.